

ანგლოამერიკული სამართლის გავლენა  
ქართული სამოქალაქო სამართლის  
რეფორმის პროცესზე

გიორგი ამირანაშვილი

სამართლის დოქტორი, ასისტენტ-პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ელ-ფოსტა: giorgi.amiranashvili@tsu.ge

ORCID: 0000-0003-1097-0126

**აბსტრაქტი:** საქართველოში საბაზრო ეკონომიკის დამკვიდრებამ ხელი შეუწყო არა მხოლოდ წარმოებისა და ვაჭრობის განვითარებას, არამედ, ასევე, სახელმწიფოს ეკონომიკურ დაახლოებას სხვა ქვეყნებთან, მათ შორის, აშშ-სთან. ამ ურთიერთობის ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების ეტაპზე იყო მსჯელობა, რომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმ სამართლებრივი ნორმების ცოდნას, რომლებიც ამ ორ სახელმწიფოში ვაჭრობასა და ბიზნესს არეგულირებს.

1990-იანი წლების საქართველოში, კონტინენტურ-ევროპულ სამართალთან შედარებით, საერთო სამართლის ნაკლებად შესწავლის ერთ-ერთ მთავარ მიზეზად ასახელებენ იმას, რომ საქართველო, ათეული წლის განმავლობაში, სოციალისტური სამართლის სისტემას განეკუთვნებოდა და არ იყო ინტერესი ანგლოამერიკული სამართლის მიმართ. შემდგომ კი, ვითარება აბსოლუტურად შეიცვალა. ქართული სამართლის რეფორმის პროცესში, მკვიდრდებოდა ნორმები როგორც კონტინენტურ-ევროპული, ისე საერთო სამართლიდან, რაც დღის წესრიგში აყენებდა საქართველოსთვის იმ დროისათვის ძალიან საინტერესო, მაგრამ ნაკლებად ცნობილი, ანგლოამერიკული სისტემის შესწავლასა და გამოკვლევას.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსზე მომუშავე კომისიას ანგლოამერიკულ სამართალთან მიმართებით განსაკუთრებული ინტერესი არ გამოუხატავს. სავარაუდოდ, აღნიშნულის მიზეზი იყო ის, რომ პოსტსაბჭოთა სივრცის გარდამავალი პერიოდის საზოგადოებებს არ სთავაზობდნენ ანგლოსაქსური მოდელის აღებას, რამდენადაც, მათთვის აუცილებლად თვლიდნენ, კონტინენტურ-ევროპული ტრადიციების შესაბამისად, უფლება-მოვალეობების გამოხატვის სიზუსტესა და კომპაქტურობას.

ამის მიუხედავად, რეფორმის დასაწყისშივე იყო გარკვეული საუბარი ანგლოამერიკულ სამართალთან ქართული სამართლის თავსებადობის თაობაზე. მაგალითისათვის, ანგლოამერიკული სამართლის ნაკვალევი სამოქალაქო კოდექსის ზოგად ნაწილში ნაკლებად შეინიშნება, თუმცა, ზოგიერთ ინსტიტუტზე გარკვეული ზეგავლენა მაინც არის თვალშისაცემი, რადგან, მათზე მუშაობისას, კომისია ანგლოამერიკული სამართლის დებულებებსაც ეცნობოდა.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია ქართულ სამოქალაქო სამართალზე საერთო სამართლის გავლენის ანალიზი, რაც სიახლე უნდა იყოს იმ კუთხით, რომ ქართულ ლიტერატურაში ეს საკითხი, უპირატესად, გაშუქებულია ევროპული, კერძოდ კი, გერმანული სამართლის კონტექსტში, რაც საინტერესოს ხდის კონტინენტურ-ევროპული სამართლისგან განსხვავებული სამართლებრივი სისტემის ჩრდილში თემატიკის განხილვას.

**საკვანძო სიტყვები:** ანგლოამერიკული სამართალი; კონტინენტურ-ევროპული სამართალი; საქართველო; სამოქალაქო სამართალი; სამართლის რეფორმა.

**შესავალი:** საქართველოში საბაზრო ეკონომიკის დამკვიდრებამ ხელი შეუწყო არა მარტო წარმოებისა და ვაჭრობის განვითარებას, არამედ, აგრეთვე, ქვეყნის ეკონომიკურ დაახლოებას სხვა სახელმწიფოებთან, მათ შორის, ამერიკის შეერთებულ შტატებთან. ამ ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური ურთიერთობის განმტკიცების მნიშვნელოვან ხელშემწყობ პირობას წარმოადგენდა საქართველოს პარლამენტის 1996 წლის 11 დეკემბრის დადგენილებით რატიფიცირებული 1994 წლის 7 მარტის ხელშეკრულება „საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასა და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობას შორის ინვესტიციების წახალისებისა და ურთიერთდაცვის შესახებ“ (ლილუაშვილი, 1997: 31). ამ დოკუმენტს წინ უსწრებდა 1992 წლის 27 ივნისის ხელშეკრულება „საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასა და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობას შორის ინვესტიციების ხელშეწყობის შესახებ“. გარდა ზემოხსენებულისა, მოგვიანებით, კერძოდ, 2007 წლის 20 ივნისს, ხელი მოეწერა ჩარჩო შეთანხმებას „საქართველოსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის ვაჭრობისა და ინვესტიციების შესახებ“. აღნიშნული ურთიერთობის ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების ეტაპზე იყო საუბარი იმაზე, რომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმ სამართლებრივი ნორმების ცოდნას, რომლებიც ამ ორ ქვეყანაში ვაჭრობასა და ბიზნესს აწესრიგებს (ლილუაშვილი, 1997: 32).

1990-იანი წლების საქართველოში, კონტინენტური ევროპის სამართალთან შედარებით, საერთო სამართლის ნაკლებად შესწავლის ერთ-ერთ ძირითად მიზეზად ასახელებენ იმას, რომ საქართველო, ათეული წლის განმავლობაში, სოციალისტური სამართლის სისტემას მიეკუთვნებოდა და არ იყო ინტერესი საერთო სამართლის მიმართ. შემდეგ კი, მდგომარეობა სრულიად შეიცვალა. ქართული სამართლის რეფორმის პროცესში, მკვიდრდებოდა ნორმები როგორც კონტინენტური ევროპის, ისე საერთო სამართლიდან, რაც დღის წესრიგში აყენებდა საქართველოსთვის იმ დროისთვის ძალზე საინტერესო, მაგრამ ნაკლებად ცნობილი, საერთო სამართლის სისტემის შესწავლასა და გამოკვლევას (ლილუაშვილი, 1997: 32).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შემუშავებელ კომისიას ინგლისურ-ამერიკული სამართლის მიმართ განსაკუთრებული დაინტერესება არ გამოუვლენია (ზოიძე, 1999: 14-15). ალბათ, ამის მიზეზი ის იყო, რომ პოსტსაბჭოთა სივრცის გარდამავალი პერიოდის საზოგადოებებს არ სთავაზობდნენ ანგლოსაქსური მოდელის აღებას, რამდენადაც, მათთვის აუცილებლად თვლიდნენ, კონტინენტური ევროპის ტრადიციების შესაბამისად, უფლება-მოვალეობების გამოხატვის სიზუსტესა და კომპაქტურობას. შესაბამისად, პრაგმატული და, არავითარ შემთხვევაში, სტრუქტურული პოზიციებიდან გამომდინარე, მხარს უჭერდნენ ცნებების თვალსაზრისით ზუსტ კოდიფიკაციებს და ყველა, ვინც იმჟამად მუშაობდა ქართულ კანონმდებლობაზე, იმედოვნებდა, რომ ეს საქართველოს ნათელი მომავლისთვის საუკეთესო წვლილი იქნებოდა (კნიპერი, 1994: 191). ამდენად, გარდამავალი პერიოდის საზოგადოებებისათვის მნიშვნელოვნად მიაჩნდათ მათი სამოქალაქო და ეკონომიკური სამართლის დაწვრილებითი კოდიფიცირება, ამასთან, ისინი არ უნდა დაყრდნობოდნენ პრეცედენტულ სამართალსა და ხელშეკრულების გაფორმების ხელოვნების განვითარებას. ორივეს, ცხადია, საჭიროდ თვლიდნენ და ფიქრობდნენ, რომ მათი დროც მოვიდოდა (კნიპერი, 1996: 30). აღსანიშნავია ისიც, რომ ძველ ქართულ სამართალზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინა ბერძნულ-რომაულმა სამართალმა (ზოიძე, 2005: 53), რომელიც სწორედ თანამედროვე ევროპული სამართლის საფუძველს წარმოადგენს (ზოიძე, 2005: 36).

მიუხედავად ამისა, რეფორმის სანყის ეტაპზე, იყო გარკვეული მსჯელობა საერთო სამართალთან ქართული სამართლის თავსებადობის შესახებ (ზოიძე, 1999: 14). მაგალითად, სამოქალაქო კოდექსის ზოგად ნაწილში საერთო სამართლის კვალი ნაკლებად შეინიშნება, თუმცა, გარიგებებზე გარკვეული გავლენა მაინც არის შესამჩნევია, რამდენადაც, კომისია, მათზე მუშაობისას, საერთო სამართალში არსებულ დებულებებსაც ეცნობოდა (ზოიძე, 1999: 17-18).

სტატიის მიზანია ქართულ სამოქალაქო სამართალზე ანგლოამერიკული სამართლის გავლენის განხილვა, რაც სიახლეს უნდა წარმოადგენდეს იმ თვალსაზრისით, რომ ქართულ წყაროებში ეს თემატიკა, ძირითადად, გაშუქებულია ევროპული, საკუთრივ კი, გერმანული სამართლის ფონზე, რაც საინტერესოს ხდის კონტინენტური ევროპისაგან განსხვავებული სამართლებრივი სისტემის ჩრილში საკითხის შესწავლას. მითუმეტეს, უკანასკნელ წლებში, შეიმჩნევა საერთო სამართლის

ოჯახის სივრცისათვის დამახასიათებელი ცალკეული სამართლებრივი ინსტიტუტისა, თუ ნორმის რეცეფცია ქართულ კანონმდებლობაში (ამირანაშვილი, 2016: 70).

**მეთოდები:** წინამდებარე ნაშრომში დასმული საკითხის კვლევის მეთოდოლოგიურ საფუძვლად გამოყენებულია როგორც ზოგადმეცნიერული – ისტორიული, სისტემური, ანალიზის, სინთეზისა და ლოგიკური, ასევე, სპეციალური – დოგმატური და შედარებითსამართლებრივი კვლევის მეთოდები.

კერძოდ, სტატიაში შესწავლილია 1990-იან წლებში არსებული მოსაზრებები ქართულ სამართალზე ანგლოამერიკული სამართლის გავლენის თაობაზე. აღნიშნული დაკვირვებები შეჯერებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიღებიდან თითქმის 20 წლის გასვლის შემდგომ ამავე საკითხზე გამოთქმულ შეხედულებებთან და გამოტანილია შესაბამისი დასკვნები.

**მსჯელობა:** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი მიღებულ იქნა 1997 წლის 26 ივნისს. ამავე წლის 24 ნოემბერს, ქართული სამოქალაქო კოდექსის ერთ-ერთი სულისჩამდგმელი, გერმანელი (ბრემენელი) პროფესორი როლფ კნიპერი თავის მოხსენებაში „რამდენიმე მოსაზრება საქართველოში კერძო სამართლის დარგში რეფორმის განხორციელების შესახებ“ აღნიშნავდა შემდეგს: კოდიფიკაციამ, ნაცვლად დაუნერეღი ან არაკოდიფიცირებული სამართლისა, როგორც ერთ-ერთმა საკამათო საკითხთაგანმა, თითქოს დაკარგა თავისი სიმწვავე. კერძოდ, საკითხმა, ტრანსფორმაციის ქვეყნებს კონტინენტურ-ევროპული თუ ანგლოსაქსური სამართლებრივი სისტემისათვის უნდა მიემართათ, ე.ი., გერმანელი სოციოლოგის, მაქს ვებერის ფორმულირებით – სამართლებრივი განვითარება უნდა განხორციელდეს სისტემატური კოდიფიკაციების ბაზაზე, ე.ი., „ნორმატა ჩაკეტილი, წინააღმდეგობრიობისაგან თავისუფალი და სრულყოფილი კომპლექსის საფუძველზე“ თუ მეტადრე „ამორფულად ემპირიული და პრეიუდიციული სამართლის საფუძველზე“ (კნიპერი, 1998: 74).

მისი თქმით, ვებერმა ღიად დატოვა კითხვა, ბაზრის კერძო მონაწილეთა ქვეყანაში მოქმედ და (პოლიტიკურად) დიდი გავლენის მქონე ჯგუფებისათვის ერთი კონცეფცია იქნებოდა უფრო მომგებიანი, თუ მეორე. ტრანსფორმაციის პროცესში მყოფ საზოგადოებებში, რომლებშიც ბაზრის კერძო მონაწილენი, როგორც მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ფაქტორი, ჯერ კიდევ წარმოსაშობია, ეს საკითხი გადასაწყვეტია. გამოცდილება იმაზე მიუთითებს, რომ ეს – პოლიტიკურად ყოველმხრივ სასურველი – პროცესი სისტემური კოდიფიკაციისა მისთვის სახასიათო სიცხადითა და სამართლებრივი სიმყარის საშუალებით განხორციელდება (კნიპერი, 1998: 74).

ძირითადი მახასიათებელი ისაა, რომ დაპირისპირება უფრო მეთოდისა და ფორმისმიერია, ვიდრე არსობრივი. არ არსებობს ისეთი კონტინენტურ-ევროპული სამართალი, რომელიც არსებითი პრინციპებითა და გადაწყვეტილებებით „ანგლოსაქსურისაგან“ განსხვავდებოდეს. სამოქალაქო სამართალი ეფუძნება აქაც და იქაც საკუთრებას, ხელშეკრულებას, დელიქტს, უსაფუძვლო გამდიდრებას, ოჯახსა და მემკვიდრეობას (კნიპერი, 1998: 74-75).

საქართველოში შემუშავებულ იქნა და უმეტესწილად ძალაში შევიდა მატერიალური და პროცესუალური კერძო სამართლის სისტემური კოდიფიკაციები. იმავდროულადვე აშკარაა, რომ ეს ორიენტირება არც ანგლოსაქსურ ინვესტორებსა თუ საადვოკატო სამსახურებს და არც ამერიკის აკადემიურ ან იურიდიულ პროფესიულ ინსტიტუტებთან თანამშრომლობას უღობავს გზას. ეს მით უფრო ასეა, რომ ძირითადი ორიენტაციის გზით წარმოიშვა არა გერმანული ან ჰოლანდიური კანონების ასლები, არა „ტრანსპლანტაციები“, არამედ სრულიად თავისთავადი და სახასიათო ნორმები, რომლებიც თავის სპეციფიკურ დინამიკას, კერძოდ, პრაქტიკულ მოქმედებაში ავლენს (კნიპერი, 1998: 75).

დაისვა თუ არა საქართველოში სამართლის რეფორმის საკითხი, იმთავითვე გაჩნდა კითხვა, თუ რომელ სამართლებრივ ოჯახში დაედო ბინა ქართულ სამართალს. ამ კითხვაზე პასუხი თვით ქართული სამართლის ისტორიულმა წარსულმა გასცა და დღეისათვის შეიძლება ითქვას, რომ საქართველო კონტინენტური ევროპის სამართლებრივი ოჯახის ქვეყანაა. თუმცა, რეფორმის დასაწყისში იყო ცალკეული დისკუსია საერთო სამართალთან ქართული სამართლის ურთიერთობის

შესახებ. იხსენებენ კერძო სამართლის მაშინდელ ისტორიას, როცა პარლამენტში დებატებამდე სერიოზული კამათი იყო იმის შესახებ, რომელი სისტემით მოეხდინათ სამენარმეო (საკორპორაციო) ურთიერთობათა მონესრიგება. ევროპული სტანდარტებით შემუშავებულ „მენარმეთა შესახებ“ კანონის გვერდით გაჩნდა ქართული სავაჭრო კოდექსის აშშ-ის სავაჭრო კოდექსის მსგავსი ვარიანტი. პარლამენტმა განიხილა მხოლოდ ევროპული მოდელის პროექტი, რომელიც კარგა ხანი (1994 წლის 28 ოქტომბრიდან 2021 წლის 2 აგვისტომდე) მოქმედებდა, როგორც კანონი „მენარმეთა შესახებ“. დიდი ძალისხმევა არ დასჭირდა იმას, რომ სავაჭრო კოდექსის იდეა, თანაც ამერიკულის მსგავსი, უარყოფილიყო. სავაჭრო კოდექსის ამერიკული ვარიანტი შეუძლებელი იყო, თანხმობაში მოსულიყო სამოქალაქო სამართალთან. ის გამოიწვევდა კერძო სამართლის ორგანიზმში განხეთქილებას და, ამდენად, სამოქალაქო და სავაჭრო სამართლის მონესრიგების სფეროთა ერთმანეთში აღრევა-დაპირისპირებას. საქმე ისაა, რომ მთელი რიგი ურთიერთობები, რომლებსაც ამერიკული სავაჭრო კოდექსი აწესრიგებს, ტრადიციულად, ევროპულ სამართალში (ქართულშიც) სამოქალაქო სამართლით წესრიგდება. ამის მაგალითად ნასყიდობის ინსტიტუტიც საკმარისია. ევროპულ კერძო სამართალში სამოქალაქო სამართალი საგნობრივი თვალსაზრისითაც მკვეთრად და გამიჯნული სამენარმეო (საკორპორაციო), სავაჭრო სამართლისაგან. როგორც ჩანს, პოზიტიური სამართლის ქვეყნებში კოდიფიკაციის გზით გაცილებით ადვილია აღნიშნულის განხორციელება, ვიდრე ეს პრეცედენტული სამართლის ქვეყნებშია შესაძლებელი. რა უნდა ყოფილიყო უცხო სამართლის ასეთი უშედეგო გადმონერგვის საფუძველი? ამას ბევრად განაპირობებს პოლიტიკურ-კულტურული კავშირები განვითარებულ საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებთან. ასეთი ქვეყნების რიგში განსაკუთრებით გამოიკვეთა საქართველოს ურთიერთობა აშშ-სა და გერმანიასთან (ზოიძე, 1999: 15).

ორმხრივი ურთიერთთანამშრომლობის დასტურია ის, რომ ქართველები დაინტერესდნენ მოცემული ქვეყნების სამართლებრივი კულტურით. იმ პერიოდშივე მრავლად შეინიშნებოდა აშშ-ისა თუ გერმანიის უნივერსიტეტებში იურისპრუდენციითა თუ კულტურის სხვა დარგებით გატაცებული ქართველი ახალგაზრდები. თავის მხრივ, საქართველოშიც მრავლად შეიძლებოდა ამერიკელი თუ ევროპელი იურისტების ხილვა. საქართველოში სამართლის ექსპორტისათვის ბრძოლაში დიდი უპირატესობით იმარჯვებს ევროპული იურისპრუდენცია, რასაც ხელს უწყობს რეფორმამდელი სამართლის ისტორიული სულისკვეთება (ზოიძე, 1999: 15).

ვინაიდან საკანონმდებლო დონეზე ვერ მოხერხდა ამერიკული სამართლის რეცეფცია საქართველოში, იმავე პერიოდში გამოიკვეთა ამ რეცეფციის უფრო მარჯვე გზა, როგორიცაა იურიდიული პრაქტიკის მეშვეობით მისი დამკვიდრება, რაც შეძლეს პრაქტიკოსმა იურისტებმა. ამ შემთხვევაში, მხედველობაში აქვთ სამართლის რეცეფცია ხელშეკრულებათა დონეზე. ამას ემატება საბაზრო ეკონომიკის ის სფერო, რომელშიც უმეტესწილად ამერიკული ინვესტიციები ჩაიდო. ამ შემთხვევაშიც გამოჩნდა ამერიკული სამართლის არსებითი თვისება, რომ ის პრაქტიკიდან მოსული სამართალია (ზოიძე, 1999: 15).

ქართული სამართალი კვლავაც რჩება როგორც პოზიტიური სამართალი, მაგრამ ჯერ კიდევ იმდროინდელი მოვლენებიდან აშკარად ჩანდა პრაქტიკოსი იურისტის როლის ზრდა სამართალქმნადობის პროცესში, რაზეც ზემოთ იყო უკვე ყურადღება გამახვილებული (ზოიძე, 1999: 15).

ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველომ თანაბრად ისარგებლა აშშ-ის თანადგომითა და ევროპული კავშირის სახელმწიფოებთან, მათ შორის, გერმანიასთან, თანამშრომლობით. სამართლის სფეროებში აშკარად შესაცნობია ორივე ქვეყნის გავლენა, თუ თვალი გადაეცლება რეფორმირებულ კანონმდებლობას. აღნიშნული ვრცელდება, მათ შორის, სამოქალაქო კოდექსის მატერიალურსამართლებრივ საფუძვლებზე. იურისტები დღემდე აგრძელებენ ორივე სამართლებრივი წრიდან, მაშასადამე, საერთო სამართლისა და კონტინენტურ-ევროპული სივრციდან, თანამშრომლობას კონსულტაციების სახით, სამართლისა და მართლმსაჯულების რეფორმების ხელშეწყობის მიზნით (დეპე, 2016: 40-41).

თუმცა, გასათვალისწინებელია, რომ როდესაც საუბარია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ევროპეიზაციის როლსა და მნიშვნელობაზე, ევროპეიზაცია, თავის თავში, გარკვეულ ღირებულებებზე დაყრდნობას ნიშნავს. ასეთი სახის ღირებულებისთვის ქვეყანას აუცილებლად უნდა გააჩ-

ნდეს სამართლებრივი წარსული, რაც, საბოლოო ჯამში, მის არჩევანში მთავარ როლს ითამაშებს. აღნიშნულის საფუძველზე, ქვეყანა თავად გადაწყვეტს, გახდეს კონტინენტური სამართლისა თუ საერთო სამართლის ოჯახში შემავალი ქვეყანა. საქართველომ, თავისი წარსულიდან გამომდინარე, არჩევანი პირველ მათგანზე შეაჩერა (ჯორბენაძე, 2014: 68).

საერთო სამართლის ქვეყნების მთავარი ღირებულება, სამართლებრივი კუთხით, სასამართლოს პრეცედენტული პრაქტიკაა. აღნიშნული ისე არ უნდა იქნეს გაგებული, თითქოს, საერთო სამართლის ქვეყნებში არ არის წარმოდგენილი კანონები, პირიქით, კანონები მათ გააჩნიათ, თუმცა, მათში არ ვლინდება ნორმის მოქმედების დაკონკრეტებული ხასიათი. დღესდღეობით, საერთო სამართლის ქვეყნების გამოცდილების გაზიარებისთვის მნიშვნელოვანია, ქვეყანას არანაკლებ სასამართლო პრეცედენტები გააჩნდეს უხვი რაოდენობით. რა მოუწესრიგებელი ვითარება იქნებოდა საქართველოში დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, საერთო სამართლის ფუძემდებლური პრინციპები რომ ამოქმედებულიყო. ქვეყანას, რომელსაც არათუ სასამართლო პრაქტიკა, არამედ, კანონიც კი არ გააჩნდა ჩამოყალიბებული სახით, თითოეული დავის გადაწყვეტა ახალი პრეცედენტებისა და, შესაბამისად, მოქმედების განხორციელების ახალი მიმართულების საფუძველი გახდებოდა. აღნიშნული კი, თავის მხრივ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში გამოიწვევდა ერთგვარ ნონსენსს (ჯორბენაძე, 2014: 73).

მიუხედავად თავისი დახვეწილობისა და გარეგნული მიმზიდველობისა, რაც, უწინარეს ყოვლისა, საერთო სამართლის სისტემის დინამიკურობასა და მოქნილობაში გამოიხატება, საერთო სამართლის მეთოდებისა და სამართლებრივი ტრადიციების დამკვიდრება საქართველოში შეუძლებელია, ვიდრე იარსებებენ კონტინენტური ევროპის ტრადიციებზე გაზრდილი იურისტები. საქართველოს არა ჰყავს საერთო სამართლის მეთოდოლოგიაზე აღზრდილი იმ კვალიფიკაციისა და იმ რაოდენობის ადვოკატები თუ მოსამართლეები, რომელთაც შეეძლებათ ხელშეკრულებებისა თუ სასამართლო გადაწყვეტილებების იმგვარად მომზადება და გაფორმება, რომ მათ კანონის ნორმათა შეცვლის პრეტენზია ჰქონდეთ. ამ რეალობას კანონშემოქმედმა თვალი უნდა გაუსწოროს და სამართალგამომყენებლებს კოდიფიცირებული სამართალი შესთავაზოს (ჭანტურია, 2016: 14-15).

მაშასადამე, საქართველო, ტრადიციულად, მისი სამართლებრივი სისტემის თვალსაზრისით, კონტინენტურ-ევროპული სამართლის ოჯახს მიეკუთვნებოდა. ეს ტენდენცია დამახასიათებელი იყო არა მხოლოდ საქართველოსთვის, არამედ, მთელი ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპისთვის, რომელიც რომანულ-გერმანული სამართლის დიდ ზეგავლენას განიცდიდა (ბურდული, 2016: 10).

სწორედ ამ პოლიტიკურ-სამართლებრივი ისტორიული საფუძველით იქნა განპირობებული, რომ ქვეყნის მაშინდელმა ხელისუფლებამ გეზი ევროპული სამართლის რეცეფციისაკენ აიღო. საქართველოს იმდროინდელი პოლიტიკური ელიტის გერმანიის მაღალი პოლიტიკური წრის წარმომადგენლებთან სიახლოვის გამო კი, აქცენტი სწორედ გერმანული სამართლის რეცეფციაზე გაკეთდა. თუმცა, ამას არა მხოლოდ პოლიტიკური ან პერსონალური, არამედ, იურიდიული და სამართლებრივ-კულტურული ფენომენიც ედო საფუძვლად: ქართველი იურისტების სამართლებრივი აზროვნების სტილი გერმანულთან იდგა ახლოს. ენის ცოდნა, გერმანული სამართლის სისტემის შესახებ სრულყოფილი ინფორმაციის ფლობა, სხვადასხვა გერმანული ორგანიზაციის აქტიური ჩართვა და მონაწილეობა საქართველოს კანონშემოქმედების პროცესში, საკანონმდებლო ინიციატივების მხარდამჭერი პროექტების განხორციელება განაპირობებდა იმას, რომ საბოლოო ჯამში, დამოუკიდებლობამოპოვებულმა ქვეყანამ გერმანული სამართლის საფუძველზე ჩამოყალიბებული საკანონმდებლო კონსტრუქცია შექმნა. ეს სრული მოცულობით შეეხო ქართულ კერძო სამართალს (ბურდული, 2016: 10-11).

**დასკვნები:** ნინამდებარე ნაშრომში წარმოჩნდა, თუ რა დაკვირვებები ჰქონდათ 1990-იან წლებში ქართულ სამართალზე საერთო სამართლის გავლენის შესახებ. კერძოდ, როგორც განვითარებული მსჯელობიდან გამოიკვეთა, რეფორმის დასაწყისშივე იყო გარკვეული საუბარი ანგლოამერიკულ სამართალთან ქართული სამართლის თავსებადობის თაობაზე. მართალია, საერთო სამართლის ნაკვალევი სამოქალაქო კოდექსის ზოგად ნაწილში ნაკლებად შეინიშნება, თუმცა, ზოგიერთ ინსტიტუტზე გარკვეული ზეგავლენა მაინც არის თვალშისაცემი, რადგან, მათზე მუშაობისას, კო-

მისია ანგლოამერიკული სამართლის დებულებებსაც ეცნობოდა. ისიც უნდა ითქვას, რომ უკვე იმ პერიოდში ესმოდა ხაზი, რომ თანდათანობით ხდებოდა კონტინენტურ-ევროპული და ანგლოამერიკული სამართლის დაახლოება. ოცდამეერთე საუკუნე სწორედ ამ დაახლოების აღმასვლად ესახებოდათ, მით უფრო, რომ სამართლის უამრავი საკვანძო დანაწესი მათ მაშინაც საერთო ჰქონდათ (ზოიძე, 1999: 25).

ამასთანავე, სტატიაში შეჯერებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიღებიდან თითქმის ორი ათეული წლის გასვლის შემდეგ გამოთქმული მოსაზრებები განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით, საიდანაც ვლინდება, რომ ქართულ კანონმდებლობაზე ანგლოამერიკული სამართლის თვალსაჩინო გავლენების მიუხედავად, საქართველოს სამართლებრივი სისტემა ცალსახად კონტინენტურ-ევროპული სამართლის ოჯახის კუთვნილებაა.

### **გამოყენებული წყაროები და ლიტერატურა:**

- ამირანაშვილი, გ. (2016). გარიგების ფორმის მიმართ არსებული მოთხოვნების ზოგიერთი თავისებურება ამერიკულ სამართალში. „სამართლის ჟურნალი“ (№2, გვ. 69-78). თბილისი: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა;
- ბურდული, ი. (2016). სამენარმეო სამართლის განვითარების ძირითადი ტენდენციები. რედ: ბურდული, ი. *თანამედროვე ქართული სამენარმეო სამართლის განვითარება (რეფორმის ძირითადი ასპექტები)*. (გვ. 7-48). თბილისი: გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“;
- დეპე, ი. (2016). საქართველოს სამოქალაქო და კომერციული სამართლის რეფორმები (ბოლო დროს განვითარებული მოვლენების მიმოხილვა საკუთრების უფლების მიხედვით). *საერთაშორისო კონფერენციის „საკუთრება და სამართლებრივი სტაბილურობა: საკუთრების ცნების ტრანსფორმაცია“ მასალების კრებული (5-6 ნოემბერი, 2015)*. გვ. 40-49. თბილისი: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ზოიძე, ბ. (2005). ევროპული კერძო სამართლის რეცეპცია საქართველოში. თბილისი: საგამომცემლო საქმის სასწავლო ცენტრი;
- ზოიძე, ბ. (1999). საერთო (ინგლისურ-ამერიკული) სამართლის გავლენა ქართულ სამოქალაქო კოდექსზე. *ჟურნალი „ქართული სამართლის მიმოხილვა“ (პირველი-მეორე კვარტალი, გვ. 14-25)*. თბილისი: ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი;
- კნიპერი, რ. (1994). კოდიფიკაციის მეთოდები და კონცეფციები გარდამავალი პერიოდის საზოგადოებებში (საქართველოს მდგომარეობის გათვალისწინებით). *საერთაშორისო კონფერენციის „სამართლის რეფორმა საქართველოში“ მასალები (23-25 მაისი, 1994)*. გვ. 176-191. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა;
- კნიპერი, რ. (1996). მოსაზრებანი სამართლებრივი რეფორმის თაობაზე. პროფესორ სერგო ჯორბენაძის პატივსაცემად. რედ-ები: კნიპერი, რ. ჭანტურია ლ. *სერგო ჯორბენაძე 70: საიუბილეო კრებული*. (გვ. 21-31). თბილისი: გამომცემლობა „ნორმა“;
- კნიპერი, რ. (1998). რამოდენიმე მოსაზრება საქართველოში კერძო სამართლის დარგში რეფორმის განხორციელების შესახებ. *ჟურნალი „მაცნე“: სამართლის სერია (№1, გვ. 73-81)*. თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია;
- ლილუაშვილი, გ. (1997). ნასყიდობა აშშ-ს ერთგვაროვანი სავაჭრო კოდექსის მიხედვით. *სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „სამართალი“ (№11-12, ნოემბერი-დეკემბერი, გვ. 31-36)*. თბილისი: საგამომცემლო პოლიგრაფიული კომპლექსი „სამშობლო“;
- ჭანტურია, ლ. (2016). ქართული სამართალი და განვითარების ალტერნატივები. *ოთარ გამყრელიძე 80: საიუბილეო სამეცნიერო კრებული*. (გვ. 11-22). თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“;
- ჯორბენაძე, ს. (2014). საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, როგორც ქართული კერძო სამართლის ევროპეიზაციის ნიმუში (ძირითადი პრინციპები და თავისებურებანი). *საერთაშორისო ინტერდისციპლინარული კონფერენცია ევროპული ღირებულებები და იდენტობა: მოხსენებები (16-17-18 ივნისი, 2014)*. გვ. 68-80. თბილისი: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.